

Bosna i Hercegovina
Ministarstvo odbrane/obrane

Босна и Херцеговина
Министарство одбране

PRAVILNIK
o procjeni rizika od korupcije u Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 16. i 61. Zakona o upravi („Službeni glasnik BiH“, br. 32/02 i 102/09) i člana 13. stav (1) tačka e) Zakona o odbrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 88/05) i člana 22. Zakona o agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije („Službeni glasnik BiH“, broj: 103/09), a u skladu sa Planom integriteta i borbe protiv korupcije MO BiH 2015.-2019. godine, d o n o s i m:

PRAVILNIK

o procjeni rizika od korupcije u Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine

POGLAVLJE I OPĆE ODREDBE

Član 1. **(Predmet)**

Pravilnikom o procjeni rizika od korupcije u Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Pravilnik) utvrđuju se oblasti osjetljive na rizik od korupcije, metodologija procjene rizika od korupcije radnih mjesta, te odgovornosti i mjere smanjenja rizika od korupcije u Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo odbrane).

Član 2. **(Primjenjivost i rodna jednakost)**

- (1) Pravilnik se primjenjuje u Ministarstvu odbrane.
- (2) Izrazi korišteni u ovom pravilniku u gramatičkom muškom rodu odnose se na prirodni muški i ženski rod lica.

Član 3. **(Definicije)**

Pojmovi korišteni u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) **korupcija** - postupci i aktivnosti koji uključuju zloupotrebu povjerenih ovlasti i dužnosti radi ostvarivanja ličnih interesa i uzrokuju narušavanje ugleda, integriteta i funkcioniranja Ministarstva odbrane. Korupcija posebno može uključivati direktno ili indirektno zahtijevanje, nuđenje, davanje ili prihvatanje mita ili neke druge nedopuštene prednosti ili njenu mogućnost,

kojima se narušava odgovarajuće obavljanje bilo kakve dužnosti ili ponašanja očekivanih od primaoca mita.

- b) *rizik od korupcije* - vjerovatnoća nastanka koruptivnih postupaka i aktivnosti.
- c) *procjena rizika od korupcije* - mjere i postupci na utvrđivanju rizika od korupcije.

POGLAVLJE II OBLASTI OSJETLJIVE NA KORUPCIJU

Član 4.

(Oblasti za koje se vrši procjena rizika)

Procjena rizika od korupcije vrši se za radna/formacijska mjesta u okviru kojih se obavljaju poslovi iz sljedećih oblasti:

- a) imovina i javna sredstva,
- b) materijalno finansijsko poslovanje,
- c) upravljanje ljudskim potencijalima,
- d) upravljanje informacijama i informacijske tehnologije,
- e) poštivanje zakonskih i ugovornih obaveza,
- f) javne nabavke,
- g) druge oblasti po ukazanoj potrebi.

Član 5.

(Rizik od korupcije)

- (1) Pod rizikom od korupcije u oblasti imovine i javnih sredstva podrazumijeva se opasnost/mogućnost od lošeg upravljanja i zloupotrebe imovine i sredstava Ministarstva odbrane.
- (2) Pod rizikom od korupcije u oblasti materijalno finansijskog poslovanja podrazumijeva se opasnost/mogućnost od zloupotreba i narušavanje relevantnog zakonodavstva, propisa i pravila materijalno finansijskog poslovanja u Ministarstvu odbrane.
- (3) Pod rizikom od korupcije u oblasti upravljanja ljudskim potencijalima podrazumijeva se opasnost/mogućnost od zloupotreba i narušavanje propisanog načina upravljanja ljudskim potencijalima u Ministarstvu odbrane.
- (4) Pod rizikom od korupcije u oblasti upravljanja informacijama i informacijske tehnologije podrazumijeva se opasnost/mogućnost od zloupotreba i narušavanje procedura informacijskih sistema i servisa Ministarstva odbrane.
- (5) Pod rizikom od korupcije u oblasti poštivanja zakonskih i ugovornih obaveza podrazumijeva se opasnost/mogućnost od zloupotreba i narušavanje obligacionih odnosa Ministarstva odbrane.

- (6) Pod rizikom od korupcije u oblasti javnih nabavki podrazumijeva se opasnost/mogućnost od zloupotreba i narušavanje relevantnog zakonodavstva i propisa o javnim nabavkama u Ministarstvu odbrane.

POGLAVLJE III METODOLOGIJA PROCJENE RIZIKA OD KORUPCIJE

Član 6.

(Kriteriji procjene rizika od korupcije)

- (1) Kriteriji koji se uzimaju u obzir prilikom procjene rizika od korupcije radnih mjesta/ formacijskih mjesta su:
- stepen ovlaštenja,
 - pristup informacijama/resursima,
 - stepen diskrecionog prava/nejasne (nepostojeće) pravne odredbe,
 - postojanje efikasnog nadzora i kontrole,
 - stepen izloženosti mogućim pritiscima.
- (2) Kriteriji iz stava (1) ovog člana obrazloženi su u Prilogu 1. ovog pravilnika.

Član 7.

(Bodovanje kriterija)

- (1) Za svaki pojedinačni kriterij iz člana 6. ovog pravilnika, radnom mjestu/formacijskom mjestu se dodjeljuju bodovi koji služe za utvrđivanje osjetljivosti na korupciju.
- (2) Broj bodova iz stava (1) ovog člana utvrđen je u Prilogu 2. ovog pravilnika.

Član 8.

(Osjetljivost radnog mjesta na korupciju)

- (1) Osjetljivost radnog mjesta na korupciju izražava se u procentu osjetljivosti.
- (2) Utvrđivanje procenta osjetljivosti radnog mjesta na korupciju vrši se za svaki pojedinačni kriterij iz člana 6. ovog pravilnika, na osnovu formule koja glasi:

$$O(1,2,3,4,5) = (VK \times PU) / K(1,2,3,4,5) \times 100\%.$$

- (3) Oznake iz formule iz stava (2) ovog člana imaju sljedeće značenje:
- O(1,2,3,4,5) - osjetljivost kriterija koji se procjenjuje,
 - VK - vjerovatnoća korupcije,
 - PU - potencijalni štetni učinak,
 - K(1,2,3,4,5) - bodovi koji se dodjeljuju u skladu sa članom 7. ovog pravilnika.
- (4) Broj bodova koji se dodjeljuje za vjerovatnoću korupcije (VK) i potencijalni štetni učinak (PU) utvrđen je u Prilogu 2. ovog pravilnika.

Član 9.
(Grupe osjetljivosti na korupciju)

- (1) Na osnovu utvrđenog procenta osjetljivosti na korupciju vrši se razvrstavanje radnog mjesta po grupama osjetljivosti na korupciju, i to za svaki kriterij iz člana 6. ovog pravilnika.
- (2) Razvrstavanje radnog mjesta po grupama osjetljivosti na korupciju utvrđeno je u Prilogu 3. ovog pravilnika i uključuje sljedeće grupe:
 - a) Grupa 1. Minimalna osjetljivost,
 - b) Grupa 2. Mala osjetljivost,
 - c) Grupa 3. Srednja osjetljivost,
 - d) Grupa 4. Značajna osjetljivost,
 - e) Grupa 5. Velika osjetljivost.

POGLAVLJE IV ODGOVORNOSTI I MJERE SMANJENJA RIZIKA OD KORUPCIJE

Član 10.
(Odgovornost za provođenje metodologije)

- (1) Ministar odbrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: ministar odbrane) imenuje komisiju za procjenu osjetljivosti radnih/formacijskih mjesta na korupciju u Ministarstvu odbrane (u daljnjem tekstu: komisija) na mandat od 2 (dvije) godine, na prijedlog Generalnog inspektorata Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Generalni inspektorat) koji će uključivati administrativne podatke o komisiji (brojnost komisije, sastav, način rada i drugo).
- (2) Komisija vrši procjenu rizika od korupcije i razvrstavanje radnih/formacijskih mjesta po grupama osjetljivosti na korupciju, u skladu sa metodologijom utvrđenom ovim pravilnikom, te izrađuje specifikaciju radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju prema Prilogu 4. ovog pravilnika.
- (3) Prilikom procjene i razvrstavanja iz stava (2) ovog člana, komisija koristi obrazloženje metodologije za procjenu rizika od korupcije iz Priloga 5. ovog pravilnika.
- (4) Komisija dostavlja specifikaciju radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju iz stava (2) ovog člana i mjere iz člana 11. na odobrenje ministru odbrane, uz prethodno pribavljeno mišljenje Generalnog inspektorata o usaglašenosti provedene procjene, u skladu sa ovim pravilnikom.
- (5) Odobrena specifikacija dostavlja se rukovodiocima organizacijskih jedinica Ministarstva odbrane na daljnje postupanje, u skladu sa mjerama iz člana 11. ovog pravilnika.

- (6) Rukovodioci organizacijskih jedinica izvještavaju Generalni inspektorat o realizaciji utvrđenih mjera na kvartalnom nivou, a Generalni inspektorat objedinjene informacije dostavlja ministru odbrane.
- (7) Rukovodioci organizacijskih jedinica Ministarstva odbrane pružaju podršku komisiji u obavljanju dodijeljenih poslova.

Član 11.

(Mjere smanjenja rizika od korupcije)

- (1) Za radna/formacijska mjesta sa utvrđenim značajnim i visokim stepenom osjetljivosti na korupciju (grupa 4 i grupa 5), ministar odbrane utvrđuje mjere smanjenja rizika od korupcije.
- (2) Mjere iz stava (1) ovog člana predlaže komisija uz prethodno pribavljeno mišljenje Generalnog inspektorata.
- (3) Mjere iz stava (1) i (2) ovog člana uključuju mjere propisane zakonom i podzakonskim aktima, internu kontrolu i nadzor obavljanja poslova, te druge mjere u zavisnosti od potrebe.

POGLAVLJE V ZAVRŠNE ODREDBE

Član 12.

(Rok izrade specifikacije)

- (1) Komisija izrađuje i dostavlja na odobrenje specifikaciju radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju iz člana 10. ovog pravilnika na godišnjem nivou, do kraja kalendarske godine. Komisija izrađuje i dostavlja na odobrenje specifikaciju radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju iz člana 10. ovog pravilnika, najkasnije u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.
- (2) Nakon odobrenja prve specifikacije radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju, komisija najmanje jednom godišnje vrši pregled i, po potrebi, ažurira specifikaciju.
- (3) U slučaju izmjene Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji MO BiH, komisija odmah pristupa ažuriranju ili izradi nove specifikacije radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju.

Član 13.

(Prilozi)

Sastavni dio ovog pravilnika su:

- a) Prilog 1. Obrazloženje kriterija za procjenu rizika od korupcije radnih/formacijskih mjesta,

- b) Prilog 2. Broj bodova za utvrđivanje osjetljivosti radnog/formacijskog mjesta na korupciju,
- c) Prilog 3. Razvrstavanje radnog/formacijskog mjesta po grupama osjetljivosti na korupciju,
- d) Prilog 4. Specifikacija radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju,
- e) Prilog 5. Obrazloženje metodologije za procjenu rizika od korupcije.

Član 14.
(Stupanje na snagu)

Ovaj pravilnik stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 05-03-32-1-28-16/16
Sarajevo, 16.08.2016. godine

MINISTRICA

Marina Pendeš

Obrazloženje kriterija za procjenu rizika od korupcije radnih/formacijskih mjesta

Kriterij	Obrazloženje
Stepen ovlaštenja	Što su veća ovlaštenja veća je mogućnost da izvršilac učini neko koruptivno djelo. Vjerovatnoća se povećava ako ne postoji mehanizam vanjske kontrole i/ili ako nema rigoroznih sankcija.
Pristup informacijama/resursima	Pristup određenim informacijama može imati veliku vrijednost za neke interesne grupe. Otkrivanje takvih informacija za novac ili neku protivuslugu može biti vrlo primamljivo. Slična stvar je i sa pristupom resursima.
Stepen diskrecionog prava/nejasne (nepostojeće) pravne odredbe	Ako propisom nešto nije (ili nije u cjelosti) uređeno, onda se otvara diskrecioni prostor za donosiocce odluka (kao i za one koji pružaju savjete) da postupe po vlastitom nahođenju, što može biti problematično iz ugla mogućeg koruptivnog djelovanja.
Postojanje efikasnog nadzora i kontrole	Ako izvršilac na jednom radnom mjestu nema adekvatan nadzor i kontrolu, kako unutrašnju tako i vanjsku, i svjestan je da su, iako počini neko koruptivno djelo, male šanse da bude otkriven, onda je vjerovatnoća da će se korupcija desiti znatno veća.
Stepen izloženosti mogućim pritiscima	Izvršilac koji je zaštićen propisima ima mnogo veće šanse da se odupre pritiscima/zahtjevima da počini neko štetno djelo nego izvršilac koji ne može računati na takvu zaštitu.

Broj bodova za utvrđivanje osjetljivosti radnog/formacijskog mjesta na korupciju

Kriterij (K)	Broj bodova				
	Velika	Značajna	Srednja	Mala	Minimalna
K1 - Stepen ovlaštenja	25	26	27	28	29
K2 - Pristup informacijama/resursima	25	26	27	28	29
K3 - Stepen diskrecionog prava/nejasne (nepostojeće) pravne odredbe	25	26	27	28	29
K4 - Postojanje efikasnog nadzora i kontrole	25	26	27	28	29
K5 - Stepen izloženosti mogućim pritiscima	25	26	27	28	29

Vjerovatnoća korupcije (VK)	Broj bodova
Minimalna vjerovatnoća	1
Mala vjerovatnoća	2
Srednja vjerovatnoća	3
Značajna vjerovatnoća	4
Velika vjerovatnoća	5

Potencijalni štetni učinak (PU)	Broj bodova
Neznatan učinak	1
Manji učinak	2
Umjeren učinak	3
Veliki učinak	4
Razarajući učinak	5

Razvrstavanje radnog/formacijskog mjesta po grupama osjetljivosti na korupciju

Grupa osjetljivosti na korupciju (G)	Procenat osjetljivosti na korupciju (O)
G1 - Minimalna osjetljivost	do 10%
G2 - Mala osjetljivost	11% - 45%
G3 - Srednja osjetljivost	46% - 65%
G4 - Značajna osjetljivost	66% - 85%
G5 - Velika osjetljivost	86% - 100%

Specifikacija radnih/formacijskih mjesta osjetljivih na korupciju

R.br .	Radno mjesto	Organizacijska jedinica	Grupa osjetljivosti na korupciju po kriterijima procjene rizika				
			K1	K2	K3	K4	K5
			VK bodova -	VK bodova -	VK bodova -	VK bodova -	VK bodova -
			PU bodova -	PU bodova -	PU bodova -	PU bodova -	PU bodova -
			K1 bodova -	K2 bodova -	K3 bodova -	K4 bodova -	K5 bodova -
			O1 - %	O2 - %	O3 - %	O4- %	O5 - %
			G	G	G	G	G

Obrazloženje metodologije za procjenu rizika od korupcije

1. Uvod

Borba protiv korupcije u sektoru odbrane važna je karika u lancu aktivnosti kojom se jača integritet Ministarstva odbrane. Imajući u vidu činjenicu da Ministarstvo odbrane ima ambiciju da usvoji i primijeni standarde i vrijednosti koje propisuje NATO, UN i EU, kao i činjenicu da pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine (OS BiH) već duži niz godina učestvuju u mirovnim misijama širom svijeta, više je nego jasno da potencijalne koruptivne aktivnosti unutar Ministarstva odbrane mogu imati posljedice koje prevazilaze okvire sigurnosti Bosne i Hercegovine, jer u zajedničkim misijama sigurnost i učinkovitost koalicije zavisi od profesionalizma i kompetentnosti svake pojedinačne članice te koalicije.

Bez obzira na direktni povod nastanka korupcije, činjenica je da u proces preventivnog djelovanja treba uključiti analizu radnih/formacijskih mjesta, odnosno analizu svakodnevnih dužnosti i odgovornosti zaposlenih, jer se sistemski problemi (uključujući i one koji se tiču pravnog okvira i menadžerskih vještina) preslikavaju na radni angažman pojedinačnih izvršilaca. U tom smislu, preklapanje poslova, nejasne linije izvještavanja i odgovornosti, neadekvatna raspodjela poslova i slične, druge anomalije, pogoduju stvaranju uvjeta za nastanak i razvoj aktivnosti štetnih po interese Ministarstva odbrane.

Da bi se stvorio efikasan mehanizam prevencije koruptivnih aktivnosti nije dovoljno samo uočiti i ispraviti anomalije u pojedinačnim opisima radnih/formacijskih mjesta. Naime, čak i kad su radna/formacijska mjesta dobro opisana i kad u ukupnoj organizacionoj strukturi imaju svoju logičnu svrhu i međusobno se nadopunjuju, i tada se može javiti problem koruptivnog djelovanja, jer je sama priroda tih poslova takva da pred izvršiocom stoji stalna potreba i obaveza da se odupire izazovima da učini nešto nedolično. Faktori kao što su stepen ovlaštenja, otvorenost pristupa osjetljivim informacijama, samostalni kontakti sa različitim vanjskim interesnim stranama i slični drugi faktori, jednostavno su dio poslova koji se svakodnevno obavljaju u Ministarstvu odbrane, a istovremeno su i neka vrsta „iskušenja“ za sve oni koji takve poslove obavljaju.

Dobre prakse u ovoj oblasti nalažu da izvršioci koji rade na radnim/formacijskim mjestima sa relativno visokim stepenom osjetljivosti na korupciju trebaju biti spremni na različite vrste provjera, kao i na redovno prijavljivanje imovinskog stanja. Međutim, to ne znači da na izvršiocyte koji su predmet ovakvih provjera treba gledati kao na ljude koji su skloni nedoličnom ponašanju. Zapravo, što je osjetljivost na korupciju veća, to su provjere češće i rigoroznije, tako da oni čija su radna/formacijska mjesta na vrhu liste po osjetljivosti na korupciju, ustvari, imaju najmanje „prostora“ da učine neko nedolično djelo.

2. Metodologija za procjenu rizika

Procjena se provodi na sljedeći način:

- Komisija u vršenju procjene koristi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva odbrane i druge propise iz oblasti za koje se vrši procjena rizika od korupcije;
- Svaki opis radnog/formacijskog mjesta se razmatra na način da se svaki od pet definiranih kriterija analizira u kontekstu onoga što stoji u opisu radnog/formacijskog mjesta;
- Analiza kriterija se vrši kroz diskusiju članova komisije, a ako to situacija nalaže, u procesu analize mogu se zatražiti dodatna pojašnjenja u pogledu opisa radnih/formacijskih mjesta kako bi se izbjegle neadekvatne ocjene;
- Nakon analize, komisija odlučuje o ocjenama koje će dati za svaki od pet kriterija;
- Postoje dvije vrste ocjene: prva ocjena koja označava potencijalni stepen vjerovatnoće da bi se korupcija mogla desiti (VK) i druga ocjena koja označava potencijalni štetni učinak koji počinjeno djelo izaziva (PU);
- Ocjene za VK i PU su na skali od 1 do 5, pri čemu manja ocjena označava manju vjerovatnoću, odnosno manju potencijalnu štetu;
- Slijedi množenje prve i druge ocjene (VK i PU), odnosno vjerovatnoće korupcije i potencijalnog štetnog učinka. Razlog što se propisuje množenje ocjena jeste u tome što postoji mogućnost da vjerovatnoća bude relativno visoka, ali da posljedice tog djela ne budu velike. Moguće je i da vjerovatnoća ne bude velika, ali da posljedice budu vrlo ozbiljne;
- Za svaki od pet kriterija dodjeljuje se od 25 do 29 bodova prema procjeni nivoa kriterija, sa kojima se dijeli proizvod VK i PU, a zatim dobijeni rezultat množi sa 100%, čime se dobija osjetljivosti radnog/formacijskog mjesta na korupciju izražena u procentima.
- Na osnovu utvrđenog procenta osjetljivosti na korupciju, vrši se razvrstavanje radnog/formacijskog mjesta po grupama osjetljivosti na korupciju, i to:
 - Grupa 1. Minimalna osjetljivost do 10%,
 - Grupa 2. Mala osjetljivost 11% - 45%,
 - Grupa 3. Srednja osjetljivost 46% - 65%,
 - Grupa 4. Značajna osjetljivost 66% - 85%,
 - Grupa 5. Velika osjetljivost 86% - 100%.
- U cilju minimiziranja mogućnosti da se desi koruptivna aktivnost, Ministarstvo odbrane može preduzeti različite mjere. Naprimjer, izvršiocu na radnim/formacijskim mjestima sa visokim stepenom osjetljivosti na korupciju mogu podlijegati obaveznoj godišnjoj prijavi prihoda/imovine. Pored toga, Ministarstvo odbrane može preko internog kontrolora, ili na drugi način, organizirati nenajavljene provjere. Dizajniranje ove vrste mjera i propisivanje sankcija za prekršiocyte treba da bude zadaća nadležnih u Ministarstvu odbrane.

3. Obuhvaćene oblasti rada

▪ *Imovina i javna sredstva*

Loše upravljanje javnim sredstvima i njihova zloupotreba mogu narušiti integritet i operativnu efikasnost Ministarstva odbrane. Svi zaposlenici Ministarstva odbrane odgovorni su za resurse koje koriste ili kojima imaju pristup u obavljanju svojih dužnosti.

Sljedeće tačke predstavljaju samo neke primjere rizika od prevare i korupcije:

- redovno uzimanje resursa, kao što su uredski materijal ili oprema Ministarstva odbrane, nošenje kući i korištenje za lične potrebe;
- neovlašteno i/ili nemarno korištenje automobila ili druge imovine (npr. kompjutera, štampača, itd.);
- neovlašteno pregovaranje o različitim vrstama ugovora;
- namjerno naručivanje većih količina resursa da bi se višak iskoristio za ličnu korist.

▪ *Materijalno finansijsko poslovanje*

Svi zaposlenici imaju obavezu poštivati finansijska pravila i propise. Sve zaposlenike koji vode i obavljaju finansijsko poslovanje treba ocjenjivati prema relevantnim zahtjevima koji su propisani u zakonu i podzakonskim aktima.

Sljedeće tačke predstavljaju samo neke primjere rizika od prevare i korupcije:

- manipulacije u finansijskom sistemu odobravanjem rashoda zaposlenicima koji za njih ne ispunjavaju uvjete (npr. troškovi prevoza, naknade za službena putovanja, evidencija prisustva na radnom mjestu, naknada za odvojeni život itd.);
- odobravanje faktura za lične troškove ili dogovaranje da se to uradi za nekog drugog;
- podnošenje lažnih zahtjeva za isplatu putnih ili drugih manjih troškova, te primanje naknade na koju se nema pravo;
- falsificiranje, uništavanje ili oštećivanje računa i drugih finansijskih dokumenata.

▪ *Upravljanje ljudskim potencijalima*

Upravljanje ljudskim potencijalima u Ministarstvu odbrane propisano je odredbama o državnoj službi i općim odredbama o radu, koje su sadržane u relevantnim zakonima i podzakonskim aktima.

Sljedeće tačke predstavljaju samo neke primjere rizika od prevare i korupcije:

- manipulacije u postupcima zapošljavanja i odabira (odnosno imenovanje lojalnih, a ne kompetentnih ljudi u komisije za odabir) da se osigura zapošljavanje bliskog prijatelja, člana porodice, saradnika (odnosno člana političke partije);

- davanje prednosti jednom zaposleniku u odnosu na druge iz ličnih razloga (posebno u slučajevima unapređenja, postavljenja na dužnost ili ostvarivanje drugih prava);
- maltretiranje, zastrašivanje ili diskriminiranje zaposlenika iz ličnih razloga (naprimjer, nezakonita upotreba ovlaštenja u ličnim sukobima);
- rukovodstvo preduzima štetne radnje protiv zaposlenika koji prijavljuju neprofesionalno ponašanje ili loše upravljanje;
- dogovaranje sa kandidatom koji se prijavljuje na konkurs za upražnjeno radno mjesto u Ministarstvu odbrane, da se osigura izbor tog kandidata tako što mu se daju pitanja za intervju, instrukcije za pisanje CV-a;
- rukovodstvo svjesno prikriva koruptivno ponašanje podređenih zaposlenika;
- namjerno propuštanje ili kašnjenje u preduzimanju službenih radnji, čime se neko lice dovodi u povoljniji ili nepovoljniji položaj u odnosu na druge;
- korištenje stečenog uticaja (formalnog ili neformalnog) za ostvarivanje lične koristi ili koristi za druga lica.

- *Upravljanje informacijama i informacijska tehnologija*

Ministarstvo odbrane se sve više oslanja na sisteme upravljanja informacijama i informacijske tehnologije u obavljanju svojih djelatnosti. Neophodno je da su informacije koje se u ovim sistemima čuvaju i koriste tačne, potpune i ispravne.

Sljedeće tačke predstavljaju samo neke primjere rizika od prevare i korupcije:

- bivši zaposlenik dobija povjerljive informacije i daje ih novom zaposleniku da mu osigura prednost u pregovorima sa Ministarstvom odbrane;
- zaposlenik u lične svrhe (odnosno za zastrašivanje) koristi privatne i lične informacije koje je saznao tokom obavljanja svog posla;
- mijenjanje ili brisanje elektronskih podataka;
- iskorištavanje privremeno nefunkcionalnih (ili djelimično funkcionalnih) sistema informacijske tehnologije za koruptivno djelovanje;
- postavljanje malware-a (naprimjer, virusa, spyware-a) u IT sisteme Ministarstva odbrane u pokušaju da se ošteti software ili informacije koje se čuvaju u sistemu;
- korištenje kompjutera drugog zaposlenika i/ili njegove šifre za pristup određenim podacima;
- ugovarač za IT daje informacije o sistemu informacijske tehnologije Ministarstva odbrane trećoj strani koja ih koristi za organiziranje uspješnog napada na sisteme Ministarstva;
- dobijanje pristupa elektronskim evidencijama bez potrebnog ovlaštenja ili odobrenja;
- objavljivanje povjerljivih informacija na društvenim mrežama ili u medijima iz različitih razloga (prodaja, ucjena, namjera štetnog djelovanja i drugo).

▪ *Poštivanje zakonskih i ugovornih obaveza*

Ministarstvo odbrane ulazi u različite vrste obligacionih odnosa (naprimjer, sporazume, ugovore o vlasništvu, ugovore o uslugama i nabavkama, memorandumu o razumijevanju), sa ciljem ispunjavanja svojih radnih obaveza.

Sljedeće tačke predstavljaju samo neke primjere rizika od prevare i korupcije:

- neprijavlivanje sukoba interesa već nastavak rada sa bliskim saradnikom u obavljanju funkcija (naprimjer, zapošljavanje);
- traženje ili primanje mita za vršenje ili nevršenje ovlaštenja na određeni način;
- primanje ili traženje mita ili tajne provizije od ponuđača kako bi im se osigurao povlašteni tretman;
- preveliko poistovjećivanje sa interesima ugovarača koje vodi ka propustima u adekvatnom monitoringu kvaliteta obavljenog rada;
- izbor da se ne vrši revizija lica ili privrednog subjekta zbog odnosa sa tim licem ili privrednim subjektom;
- davanje informacija iz postupka rasprave i/ili rješavanja po ugovorima ili nabavkama, a koje su povjerljivog karaktera (tenderske ponude).

▪ *Javne nabavke*

Ministarstvo odbrane mora poštivati relevantno zakonodavstvo o javnim nabavkama da bi osiguralo da procesi i procedure podržavaju integritet donošenja odluka u javnim nabavkama.

Sljedeće tačke predstavljaju samo neke primjere rizika od prevare i korupcije:

- otkrivanje povjerljivih informacija ponuđaču, čime mu se omogućava nepravedna prednost u odnosu na ostale ponuđače;
- uvrštavanje u postupak javnih nabavki nečega što instituciji nije potrebno ili nije primarno potrebno, odnosno svjesno uvećavanje količine nečega što je predmet nabavke;
- smanjenje ukupnog iznosa nabavke na način da se podijeli na nekoliko nabavki sa manjim iznosima, kako bi se izbjegla obaveza raspisivanja i/ili poštivanja pravila tendera;
- primanje mita omogućavanjem preferencijalnog tretmana;
- neprijavlivanje postojećeg odnosa sa ponuđačem, te nastojanje da se nepravedno utiče na proces donošenja odluka;
- prilagođavanje uvjeta javne nabavke radi uticaja na mogućnost odabira dobavljača.